

Sammanfattning

Bakgrund, problembeskrivning och intryck från det genomförda utredningsarbetet

Utredningen har som uppdrag haft att se över vissa frågor inom museiområdet (se direktiv i bilaga 1). Breda samråd ingick i uppdraget liksom dialog med berörda parter (se kontaktlista i bilaga 20). Olika former för ökad samverkan ska prövas i syfte att frigöra resurser för museernas kärnverksamhet samt bidra till ytterligare högkvalitativ verksamhet. I uppdraget ingår också att föreslå hur ökad samverkan och eventuella stödfunktioner inom museiområdet lämpligast kan åstadkommas och organiseras efter det att koordinatören avslutat sitt uppdrag. I direktiven efterfrågas konkret projektarbete och framtagande av underlag för långsiktigt verkande åtgärder.

Uppdraget omfattar främst det statliga och statsunderstödda museiväsendet inom Kulturdepartementets ansvarsområde samt övriga statligt finansierade museer och museiväsendet i dess helhet om synergieffekter kan uppnås för hela sektorn. Inriktningen mot frågor, som kan ha synergieffekter för sektorn som helhet, förstärktes i det rundabordssamtal med representanter för hela museisektorn som Kulturdepartementet arrangerade den 23 februari 2007 (bilaga 3). Detta breda angreppssätt i arbetet har varit vägledande i valet av arbetsområden där åtgärder och processer som gynnar sektorn som helhet särskilt uppmärksammats.

Jag redovisade i en lägesrapport (bilaga 4) i oktober 2007 hur jag uppfattat uppdraget och avsåg att fullgöra det. Jag presenterade där också den bild av dagens museisverige som utgör bakgrunden för vårt arbete.

Utredningsarbetets huvudmoment som kortfattat sammanfattas nedan ligger till grund för betänkandets disposition.

Tilläggsdirektiv 2008:10

Utredningen har också i enlighet med tilläggsdirektiv (bilaga 2) gjort en översyn av Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna. Regeringen tog i budgetpropositionen för 2009 upp frågan och beslöt att inte genomföra utredningens förslag.¹

Arbetets inriktning och betänkandets disposition

Samverkan för kraftfull museiutveckling har jag uppfattat som det främsta syftet med uppdraget och jag har med den ambitionen arbetat på att:

- i praktisk verksamhet åstadkomma samverkan inom museernas kärnområden (kapitel 2)
- studera förutsättningarna för ökad samverkan inom det administrativa området för centralmuseikretsen (kapitel 3)
- genom studiebesök i åtta länder inhämta internationella perspektiv på den svenska situationen för museerna (kapitel 4)
- med ledning av de erfarenheter som inhämtats lägga fram förslag till sådana stödfunktioner och former för ökad samverkan inom museiområdet som bedöms behövliga efter det att uppdraget avslutats (kapitel 5 och 6)
- i nära samarbete med Kulturutredningen (dir. 2007:99) visa hur dessa funktioner kan infogas i den förvaltningsstruktur de föreslår (kapitel 5 och 6)

Ett introducerande kapitel (kapitel 1) där våra direktiv, bakgrund och problembeskrivning presenteras ger också en bild av de erfarenheter utredningens arbetssätt och kontakter givit, eftersom jag ser detta som nycklar både till de konkreta resultat som uppnåtts i utredningsarbetets samordningsprojekt och till de slutsatser jag drar för framtiden.

Till betänkandet är fogat en bilagedel med fylligare bakgrunds-teckningar, projektredovisningar, resultat från arbetsgrupperna i form av policier, riktlinjer m.m. samt den till engelska översatta internationella rapporten.

¹ Budgetproposition för 2009 (prop. 2008/09:1).

Arbetets genomförande

I de projekt som i utredningsarbetet drivits inom museernas kärnområden², har representanter från museer från central, regional och kommunal nivå varit engagerade.

I frågan om möjliga effektivitetsvinster för de statliga museerna har utredningsarbetet genomförts med stöd av Ekonomistyrningsverket (ESV) (bilaga 12).

Studieresor till åtta utvalda länder har givit perspektiv på situationen i Sverige. Förutom våra nordiska grannländer har besök gjorts i England, Nederländerna, Tyskland (Berlin), USA (Washington) och Kanada. Den rapport utredningen ställt samman och översatt till engelska (bilaga 13) har mötts med intresse av de institutioner som besöktes och som nu anser att den kan komma till användning också för diskussioner i det egna landet.

Förslagen till stödfunktioner för ökad samverkan efter det att utredningsuppdraget avslutats baseras på ett brett kontakttarbete med museer och relevanta myndigheter och organisationer i hela landet (bilaga 20) samt på de internationella erfarenheter studieresorna har gett (bilaga 13).

Under arbetets gång har utredningen haft ett nära samarbete med Kulturutredningen kring de förslag som läggs fram. Utredningarna har i regelbundna samråd hållit varandra informerade i aktuella frågeställningar.

Museisverige i dag

Den bild av det svenska museilandskapet, (typer av museer, nätverk, förväntningar, aktuella frågor, m.m.) som presenterades i Lägesrapporten har förstärkts. Museer på alla nivåer arbetar professionellt och verksamheten får bedömas ligga väl framme vid en internationell jämförelse. Många exempel finns på nyskapande och intressant verksamhet. Det finns också professionella nätverk såväl inom specifika ämnesområden som i för vissa uppgifter avgränsade frågor. Det saknas dock centrala stödfunktioner med befogenheter att ta initiativ i utvecklingsfrågor, vedertagna policies och vägledningar samt en given instans att vända sig till i museifrågor generellt.

² Med museernas kärnverksamhet avses i allmänhet, och i enlighet med International Council of Museums (ICOM) definition: att förvarva, bevara, undersöka, formidla och ställa ut vittnesbord om människan och hennes omvärld.

Museiinstitutioner har därför ofta tvingats lösa egentligen gemensamma frågor på egen hand.

Det saknas också centralt utpekade ansvar för strategiska analyser och övergripande beslutsunderlag för sektorn som helhet likaväl som för de statliga och statsunderstödda museerna.

Signifikanta erfarenheter av utredningsarbetet

Rollen som Museikoordinator har under utredningstiden för mig tydliggjort vad ett givet samordningsmandat kan innebära och vilka resultat som kan uppnås.

Utredningens utpekade samordningsroll har möjliggjort möten och initiativ som kunnat leda vidare till fördjupade samverkansinitiativ. Man kan tala om en "trollspöeffekt".

Museikoordinatorsuppdraget har svarat mot behovet av en instans som har som uppgift att långsiktigt svara för samordning av det samlade museiväsendet i landet; en instans som med regeringens mandat och museernas acceptans kan fungera som brevlåda, uppgiftslämnare, kopplingsstation och samverkanspart. Detta gäller t.ex. sektorsövergripande nationella insatser. Jag har uppfattat att en sådan känd och bemannad "brevlåda" har förutsättningar att intensifiera samverkan inte minst i den mångfald situationer som kontinuerligt uppstår där det krävs nationell överblick, beredskap och befogenhet att agera.

Den samlade överblick över hela museifältet som jag fått i och med uppdraget har hittills saknats i den statliga myndighetsstrukturen. Lokala lösningar har ofta präglat utvecklingen inom t.ex. digitalisering, registrering, samlings- och föremålsvård. Enskilda museer har ofta själva fått bära den dubbla bördan av dyra lärpengar och sämre funktionalitet. Rollen som museikoordinator har kunnat fungera som en plattform för samtal både nationellt och internationellt.

Samordningsprojekt inriktade mot museernas kärnverksamhet

Inom ett antal av museernas kärnområden har utredningen tillsammans med museernas egna experter tagit fram konkreta direkt tillämpbara resultat som webb-plattform för gemensam datafångst, riktlinjer, policies, handledningar, formulär, kunskapssammansättningar m.m.

I flertalet arbetsgrupper har deltagarna kunnat konstatera ett behov av ytterligare fördjupning och kompletteringar och utredningen ser en risk i det vakuum som uppstår när den samlade instansen inte längre finns på plats.

En redovisning av mina överväganden samt de resultat utredningen i sina arbetsgrupper tagit fram följer nedan.

K-samsök – en för museisverige gemensam ”växel” för datafångst ur museernas föremålskataloger

Utredningen har inom projektet tagit fram:

- en fungerande samsökningsväxel, beta-version i drift från februari 2009
- en policy för webbpublicering av i synnerhet fotografiskt material (bilaga 5)

Utredningen har kunnat konstatera stora brister vad gäller bl. a. standardutveckling och interoperabilitet för de databassystem som används i museisektorn. Tillsammans med bl.a. Västarvet/Västra Götalandsregionen, Statens historiska museer och Riksantikvarieämbetet har projektet K-samsök formerats, med uppgift att bygga en samsökningsmodell, som ska möjliggöra för alla att samlat kunna ta del av informationen i deltagande museers föremålsdatabaser genom webben.

Representanter för ett tjugotal museer på alla nivåer har deltagit i arbetsgrupper knutna till projektet. Vid utredningstidens slut är samsökningsplattformen driftsatt i en första fas.

Att Riksantikvarieämbetet har tagit på sig en nyckelroll i projektet som långsiktig förvaltare av K-samsök har varit en avgörande faktor för funktionens stabilitet. Till denna stabilitet bidrar också den med Kungl. biblioteket och Riksarkivet gemensamma planeringen för att på sikt åstadkomma samsökningskapacitet inom hela ABM-området (Arkiv, Bibliotek, Museer).

För att garantera en fortsatt positiv utveckling bedömer jag att Riksantikvarieämbetet, som redan har en nyckelroll i projektet, av regeringen bör ges i uppgift att fortsatt förvalta hela K-samsök inklusive policies, arbetsgrupper, tekniska system, löpande uppgradering och utvecklingsprocess. Förslag med den innebörden läggs fram i avsnitt 5.4.1

Arbetet i projektet har också tydliggjort behovet av samverkan inom digitaliseringsområdet mellan arkiv, bibliotek och museer (ABM). (Se vidare i avsnitt 5.2.2)

Samlings- och föremålsvård

Utredningen har genom projektet tagit fram underlag som behandlar:

- riktlinjer för beräkning av nyckeltal för både kort- och långsiktiga kostnader för magasinförvaltning (bilaga 6)
- klimatisering, förtätning och tillgänglighet i magasin
- museernas säkerhetsarbete
- översiktlig internationell jämförelse av hur bevarandefrågor hanteras

Situationen för museernas samlingar förefaller ha förbättrats det senaste decenniet, i synnerhet beträffande samlings- och föremålsvård. Spridningen av kunskaper och nya forskningsresultat vad gäller föremålsvård sker dock inte på ett systematiskt sätt.

En arbetsgrupp med samlingsansvariga museitjänstemän har tagit fram underlag inom ett antal områden som bedömts som särskilt viktiga vad gäller förebyggande föremålsvård. I arbetet har gruppen också haft stöd av Riksarkivets avdelning Svensk Museitjänst (SMT) samt av Riksantikvarieämbetets förvaltningsavdelning.

Det är min bedömning att projektet tagit fram användbara hjälpverktyg men att denna typ av frågor kräver kontinuerlig uppdatering och expertis. Jag har funnit att Riksantikvarieämbetet, genom verksamhet som bedrivs vid dess förvaltningsavdelning bör ha ett tydligare formulerat uppdrag att vara expertmyndighet i dessa frågor än vad som är fallet i dag. Dess uppgift bör vara att på samma sätt som projektarbetet bedrivits, lösa sin uppgift i samverkan med museisektorn i syfte att fånga upp och sprida de erfaren-

heter vad gäller samlings- och föremålsvård som finns där. Förslag med den innebörden läggs fram i avsnitt 5.4.1

Jag har också noterat den roll som Svensk Museitjänst (SMT) tillsammans med de museer som är deras hyresgäster spelar i utvecklingen av god magasinstandard och konstaterar att dess kvalitativa tjänster inom området föremålsvård utgör en resurs för såväl statliga som andra museer.

Lån och depositioner

Utredningen har med stöd av arbetsgruppen tagit fram:

- en kartläggning av de centrala museernas lån och depositioner (bilaga 8)
- en policy med rekommendationer för museers hantering av lån och depositioner (bilaga 9)
- en översättning av en internationellt utarbetad blankett (från ett EU-projekt till stöd för samlingarnas rörlighet) som därmed kan användas som standardformulär av svenska museer (bilaga 10)

Förelåslån mellan museer i samband med utställningar är ett väsentligt sätt att främja medborgarnas tillgång till samlingarna. Lån för forskningsändamål är också betydelsefulla för samlingarnas legitimitet. Hanteringen av lån mellan museer är dock en tids- och resurskrävande process där framför allt de centrala museernas tjänster är frekvent efterfrågade.

En arbetsgrupp med låneansvariga på centrala, regionala och kommunala museer har sökt lösningar för att förenkla och underlätta hanteringen av lån i museisektorn. Det är min uppfattning att de verktyg arbetsgruppen tagit fram samt den genomlysning av problematiken man har gjort kommer att kunna vara till gott stöd för många museer i landet.

Jag ser ett generellt behov av lokalt formulerade och offentliggjorda museipolicies för bl.a. lån. Sådana skulle skapa förutsättningar för samsyn och samverkan kring dessa frågor både för de direkt berörda museerna och för museisektorn i stort.

Det finns också behov av ett uppdrag till de centrala museerna om en översyn av det material i deras förvaltning som har oklara ägarförhållanden. Syftet är att förena det formella ägarskapet med

förvaltningsansvaret. En uppordning i detta hänseende skulle dels förenkla lånehanteringen dels förtydliga vem som bär det långsiktiga förvaltningsansvaret.

Jag har också noterat arbetsgruppens uppfattning att den tungroddhet som hanteringen av äldre depositioner (ingångna före 1984) utgör aktivt bör kunna mötas genom avslutning alternativt omvandling till tidsbegränsade lån allteftersom ärenden aktualiseras.

Gallring

I utredningens arbetsgrupp för lån har även frågan om gallring av museiföremål diskuterats. Detta är en central fråga i museernas kärnuppdrag och den kräver längre och mer fördjupat arbete än vad som varit möjligt under utredningstiden. Arbetsgruppen har identifierat ett antal frågor som bedöms angelägna för att stimulera museernas arbete med att förädla sina samlingar.

Det handlar om att museernas arbete med gallringsfrågor skulle underlättas om samtliga museer med statligt verksamhetsstöd formulerade och offentliggjorde en tydlig policy för gallring.

Därutöver upplevs ett hinder för en aktiv förvaltning och förädling av dessa samlingar vara osäkerhet om tolkningen av de villkor som enligt lag om statsbudgeten (1996:1059) gäller för statlig egendom. Förtydliganden i dessa delar skulle kunna tjäna som stöd för ett mer aktivt förhållningssätt hos museerna.

Därutöver behövs även förtydliganden om villkoren i Kapitalförsörjningsförordningen (1996:1188) med speciellt fokus på disposition av eventuella intäkter vid försäljning satt i relation till de internationella museietiska regler International Council of Museums (ICOM) ställt upp när det gäller försäljning av gallrade museiföremål.

Forskningsfrågor

Utredningen har inom projektet tillsammans med Kulturutredningen tagit fram en PM, *Forskning för kulturområdets behov*, överlämnad till regeringen av Museikoordinatorn och Kulturutredningen gemensamt i februari 2008 (bilaga 11).

Utredningen konstaterar att museisektorn, i likhet med hela kulturområdet, behöver mer forskning. Det forskas för lite på samlingarna men också på museernas praktik.

Representanter för samtliga centrala museer har inför regeringens forskningsproposition *Ett lyft för forskning och innovation* (prop. 2008/09:50) deltagit i framtagandet av den ovan angivna PM. Under utredningstiden har museernas forskningsbehov belysts i ett antal seminarier. Centralmuseerna ser fördelar i att fortsätta det påbörjade samarbetet inför planerade gemensamma forskningsstrategier. Jag delar denna uppfattning.

Kompetensförsörjning, fortbildning och internationellt utbyte

Kompetensförsörjningen är en viktig framtidsfråga för sektorn. Utredningen har fört löpande samtal med Riksförbundet Sveriges museer (RSM) i syfte att följa upp och vidareutveckla den kartläggning av kompetensutvecklingsbehoven i sektorn som RSM genomförde under 2007. Samtal har också förts kring RSM:s internationella arbete där en förstudie genomförts men medel saknats för att gå vidare i utvecklingsarbetet.

Utredningen delar med RSM uppfattningen att det är en för museiutvecklingen viktig samverkansfråga att former för statliga uppdrag till RSM i frågor av denna art kan komma till stånd. Jag tar upp dessa behov i kapitel 5 och 6.

Publik och pedagogik

Utredningen har under utredningstiden vinnlagt sig om att säkra de publika perspektiven i sina olika projekt och arbetsgrupper och ser det också som fortsatt angeläget att tillgänglighet och pedagogiska infallsvinklar prioriteras i allt museiarbete. Jag lyfter i avsnitt 5.4.2 fram den viktiga resurs som Riksutställningar här bör utgöra.

Fotografi

Utredningen har samlat experter från fältet till två möten för att diskutera de specifika problem som finns kring området fotografi. Våra möten har lett till en strukturering av problemområdet som kan utgöra grund för fortsatta initiativ.

Erfarenheter i de specifikt mot centralmuseerna inriktade projekten

Gemensam administration och samordnande stödfunktioner

Utredningen har med stöd av Ekonomistyrningsverket (ESV) kartlagt administrationen och övriga stödfunktioner vid centralmuseerna och ytterligare några statliga kulturinstitutioner. Syftet har varit att undersöka i vilken mån det finns besparingar att göra genom effektiviseringar och samverkan i vad gäller administration och verksamhetsstöd.

ESV och utredningen anser att det åtminstone i ett längre perspektiv är möjligt att spara cirka tio procent av kostnaderna för administrativa tjänster genom att lägga samman och dela på resurser vilket motsvarar en besparing på mellan 18 och 28 miljoner kronor per år. Detta trots att flera museer bedöms ha kommit långt med effektiviseringsarbetet internt.

Möjligheter till effektiviseringar genom inriktning på gemensamma lösningar finns i första hand inom s.k. volymtjänster som löne- och fakturahantering samt grundläggande IT-stöd. Sammanläggning av resurser skulle även leda till minskad sårbarhet inom de aktuella områdena. Kvaliteten i arbetet skulle kunna höjas, i första hand vad gäller kvalitativa stödfunktioner som t.ex. framtagandet av IT-strategier, system för e-upphandling och personalstrategiskt stöd.

Frågan är dock inte oproblematisk. Det är därför min uppfattning att den kräver beredning tillsammans med centralmuseerna samt att den samordningsfunktion jag föreslår i kapitel 5 på regeringens uppdrag kan fungera som sammanhållande för det fortsatta arbetet. Det bör också understrykas att en samordning av detta slag i ett inledningsskede kräver ett tillskott av resurser.

Centralmuseernas hyror

Utredningen har gått igenom situationen rörande museernas hyror i syfte att möta den diskussion som i hög grad präglat det offentliga samtalet om museernas villkor (se även bilaga 19).

Utredningen kan konstatera att i jämförelse med andra myndigheter går en hög andel av centralmuseernas anslag till hyreskostnader samt att detta till stor del beror på att museerna arbetar med att visa och vårda sina samlingar, något som kräver stora

lokalytor. Till detta kommer att många centralmuseer, i synnerhet vad gäller museernas huvudbyggnader, endast i begränsad omfattning kan minska sitt lokalutrymme och i stora delar inte råder över val av lokaler.

Detta utgör enligt utredningens bedömning i sig inget problem så länge budgetramarna för museerna anpassas därefter. Svårigheter uppstår först när balansen förändras mellan museets utgifter för hyran å ena sidan och för personal och övrig verksamhet å den andra genom höjda hyreskostnader och/eller eventuella generellt utlagda besparingskrav inom statlig förvaltning.

Sådana förändringar riskerar att snabbt försämra förutsättningarna att bedriva verksamhet med bibehållen kvalitet eftersom den andel av resurserna som går till personal och övrig verksamhet är förhållandevis liten och marginalerna knappa.

Min bedömning är att regeringen aktivt bör följa utvecklingen av museernas hyror eftersom museernas begränsade rådighet över valet av lokaler liksom de konsekvenser som höjda hyror kan få för verksamheten ställer särskilda krav på åtgärder.

Problemen rör dels den s.k. pris- och löneomräkningsmodellen (PLO) som i olyckliga fall kan ytterligare öka ett museums svårigheter, dels ansvarsfördelningen mellan hyresvärden, Statens fastighetsverk, och museerna i egenskap av hyresgäster, där det är viktigt att parterna får reella förutsättningar att leva upp till sina åtaganden i de hyresmodeller som tillämpas för centralmuseerna, marknads-hyra och kostnadshyra.

Internationella erfarenheter

Utredningen har besökt åtta länder i syfte att undersöka hur arbetet med att utveckla och samordna museisektorn fungerar (se vidare i bilaga 13). Flertalet länder har en permanent statlig musei-koordinatorsfunktion med befogenhet att för statens räkning arbeta aktivt med museifrågorna. Även om sättet att organisera funktionen varierar spelar den en avgörande roll i respektive land för att driva frågor som uppfattas som väsentliga för såväl museisektorn i stort som för regeringens förverkligande av sin museipolitik.

I samtliga besökta länder finns museiföreningar som inom en rad områden arbetar med att utveckla förutsättningarna för verksamheten vid museerna, i synnerhet med avseende på museiprofes-

sionella frågor som exempelvis fortbildning. Föreningarna har ofta en hög anslutningsgrad bland museerna och åtnjuter därigenom hög legitimitet.

Museiföreningarna utgör en stark samarbetspart för museikoordinatorsfunktionen. I flertalet länder utgår via museikoordinatorm såväl statligt verksamhetsstöd som medel till utvecklingsprojekt till föreningen.

Jag har uppfattat att detta samspel av statligt ansvar och branschansvar betyder mycket för museernas utveckling.

I några länder finns ytterligare incitament utöver de ekonomiska för att gynna initiativ utanför kretsen av statliga och statsunderstödda museer. Exempel på detta är det s.k. *Designated Collections Program* i England där samlingar av särskilt nationellt värde uppmärksammas genom att de ges formell status som *Designated Collection*. Utnämningen av en samling innebär i sig inte ekonomiskt bidrag från staten, utan är ett sätt att markera samlingens kvalitet och nationella värde. Jag finner de engelska erfarenheterna så intressanta att jag i avsnitt 5.9 förslår att systemet prövas också i Sverige.

Kraftsamling – vägen framåt

De signifikanta erfarenheter som utredningens arbetssätt och mandat har givit liksom effektiviteten i projektarbetena har tillsammans med de internationella jämförelserna övertygat mig om den avgörande betydelse en central samordningsfunktion kan ha.

Jag ser i det perspektivet intressanta utvecklingsmöjligheter för en framtidsinriktad museiutveckling i den myndighet för samtid, historia och livsmiljö som Kulturutredningen föreslagit.

Jag konstaterar att det stöd till samverkan som ansvarsmuseifunktionen syftar till inte svarat mot sektorns behov och föreslår att funktionen avskaffas.

Mina samtal med Riksförbundet Sveriges museer (RSM) har liksom de jämförelser jag kunnat göra med situationen för branschföreningar i andra länder lett fram till övertygelsen att en satsning på statligt verksamhetsbidrag och stöd till utvecklingsprojekt i RSM:s regi är det andra benet en konsistent och framåtstyftande museipolitik bör stå på.

Jag lyfter fram betydelsen av ett samlat ansvarstagande för statliga museisamlingar oavsett vilket departement de sorterar under

liksom behovet av att för Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum skapa en starkare koppling till Kulturdepartementet samt markera dess nationella status som museum för samiska frågor.

Jag tar fasta på att det ansvarstagande för nationellt viktiga åtaganden som museer utanför centralmuseikretsen står för behöver få en tydlig markering och för fram förslag om ett ickefinansierat främjandeinstrument "Nationellt åtagande"

Jag belyser kraften i ekonomiska incitament samt lägger fram förslag till utvecklingsfinansiering genom omfördelning av befintliga resurser.

Inrätta en Samordningsfunktion för museerna

Jag föreslår en permanent samordningsfunktion vars uppdrag rör samverkans- och stödfunktioner inom museernas kärnområden samt centrala expertmyndighetsuppgifter av relevans för sektorn som helhet.

Jag uppfattar därvid att den förvaltningsstruktur Kulturutredningen föreslår ger möjligheter till synergieffekter som bör kunna leda till god funktionsduglighet i hanteringen av museifrågor.

Mina förslag baseras på en tydlig ansvarsfördelning mellan Samordningsfunktionen och de centrala museimyndigheterna. Jag ser Samordningsfunktionens roll som samordnande, drivande och stödjande.

Jag noterar att flertalet av de stödfunktioner jag anser vitala för museerna i dag ryms inom de befintliga myndigheterna Riksantikvarieämbetet, Statens kulturråd och Riksutställningar. Jag föreslår att dessa funktioner organisatoriskt förs samman på lämpligt sätt för att samlat utgöra basresurser i samspel med den kompletterande Samordningsfunktionen. Jag ser inte de samlade stöd- och samordningsfunktioner som så skapas som en ny egen myndighet utan utgår från att de inlemmas i den befintliga myndighetsstrukturen.

Även om jag förordar den av Kulturutredningen föreslagna myndighetsstrukturen utgår jag i min genomförandebeskrivning för tydlighets skull från dagens myndighetsstruktur och förlägger då Samordningsfunktionen till Riksantikvarieämbetet.

Jag noterar att man i Regeringskansliet har operativa uppgifter som bör kunna hanteras på myndighetsnivå. Jag föreslår därför att operativa uppgifter inom museiområdet i den grad som är lämpligt

överförs till den föreslagna Samordningsfunktionen och pekar bl.a på uppgifter knutna till anslaget 8:4, vissa museer. Jag föreslår att Samordningsfunktionen finansieras genom överföring av de medel som i dag går till ansvarsmuseiuppdraget samt överföring av tjänster från Kulturrådet och Kulturdepartementet. Se vidare min analys av förslagets konsekvenser i kapitel 6.

Stärk Riksförbundet Sveriges museer

Riksförbundet Sveriges museer (RSM) har ambitionen att ta ett utökat ansvar för utvecklingen inom den svenska museisektorn. RSM, vars medlemmar utgörs av museer oavsett huvudmannaskap, arbetar redan i dag för att utveckla stödet till museerna. I nuläget saknar RSM dock resurser att driva arbetet på ett systematiskt och långsiktigt sätt.

Jag ser positivt på RSM:s möjligheter att fungera i denna roll och stöder mig därvid både på dess egen tydliga ambition och på erfarenheterna från motsvarande föreningar i andra länder. Jag föreslår mot denna bakgrund att regeringen anslår 1,5 miljoner kronor i ett basverksamhetsbidrag till föreningen. Stödet bör fördelas genom Samordningsfunktionen för museer.

Jag föreslår vidare att den av mig föreslagna Samordningsfunktionen av regeringen ges befogenhet att inom lämpliga områden, som har tydlig koppling till professionsrelaterade frågor som t.ex. fortbildning, också lägga utvecklingsuppdrag på Riksförbundet Sveriges museer.

Samla befintliga utvecklingsmedel i en pott för nationellt prioriterade forsknings- och utvecklingsprojekt

Utredningen har konstaterat att stimulansmedel ofta utgör ett viktigt incitament till utveckling. Jag ser därför behov av att befintliga utvecklingsmedel sammanförs i en pott och utnyttjas strategiskt för nationellt prioriterade utvecklingsprojekt.

Jag ser också RSM:s roll i detta hänseende så väsentlig att statligt stöd till förbundet är att betrakta som utvecklingsstöd för sektorn generellt.

Jag föreslår att befintliga utvecklingsmedel inom museiområdet läggs samman, dels från anslaget 8:3 dels från anslaget 1:5 anslags-

post 13. Jag föreslår också att den föreslagna Samordningsfunktionen av regeringen ges i uppdrag att med dessa medel aktivt främja och stödja nationellt angelägna forsknings- och utvecklingsinsatser som gagnar museiarbetet i hela sektorn.

Stärkt ansvar för statliga museisamlingar under andra departement än Kulturdepartementet

Jag föreslår att statens långsiktiga ansvar för samlingar som tillskapats med statliga medel tydliggörs även för de samlingar som förvaltas av museer som sorterar under andra departement än Kulturdepartementet. Detta uppdrag bör uttryckas i instruktioner, regleringsbrev och styrdokument till de myndigheter och statliga bolag som är dessa museers huvudmän.

Jag föreslår i anslutning till detta att den föreslagna Samordningsfunktionen ges i särskilt uppdrag att samlat ta fram underlag och koordinera museifrågor oavsett dessas departementstillhörighet

En ny stimulansform – Nationella åtaganden

För att främja ansvarsspridning över landet föreslår jag att en ny form av nationellt åtagande prövas där vissa icke statliga museers roll och ansvar kan stadfästas genom specifika åtaganden. Idén är hämtad från Storbritannien där den har haft god effekt på utvecklingen inom museiområdet.

Jag föreslår därför att den föreslagna Samordningsfunktionen ges i uppdrag att tillsammans med representanter från museisektorn utreda förutsättningar och former för ett sådant nytt främjandeinstrument. Uppdraget bör gälla långsiktigt ansvars-tagande för samlingar och institutioner som är särskilt angelägna ur ett nationellt perspektiv.

Jag föreslår därutöver att Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum med sitt uppdrag inom det samiska kulturarvet blir det första exemplet på sådant nationellt åtagande för ett specifikt samlingsområde.

Långsiktigt omhändertagande av de statliga museisamlingarna

Jag fäster också regeringens uppmärksamhet på de stora insatsbehov som föreligger för den långsiktiga förvaltningen av de statliga museisamlingarna och den samlande och stödjande roll en museikoordinatorsfunktion där kan spela.

Jag framhåller i det sammanhanget den platsspecifika kunskap som finns upparbetad hos personal som i dag inom Access-projektet är anställd på arbetsmarknadsmedel och den risk som den nära förestående generationsväxlingen inom museiområdet kan komma att innebära i förlorad erfarenhet och kunskap om samlingarna.

Genomförande- och konsekvensanalys

Min bedömning är att den föreslagna Samordningsfunktionen kommer att leda till höjd kvalitet och bättre resursutnyttjande vid museerna och att den därigenom kommer att komma medborgarna till godo.

Jag har beräknat att kostnaden för den föreslagna Samordningsfunktionen uppgår till knappt 8,8 miljoner kronor. Finansieringen föreslås ske genom omföring av medel som i dag går till följande ändamål:

3,5 miljoner kronor från ansvarsmuseerna, 3,8 miljoner kronor från Statens kulturråd och 1,5 miljoner kronor från Kulturdepartementet.

Jag konstaterar samtidigt att personella resurser för de kompletterande stödbehoven inom museernas kärnområden finns att tillgå inom Riksutställningar och Riksantikvarieämbetet.

De drygt 13,5 miljoner kronor i utvecklingsmedel för sektorns behov som jag föreslår att Samordningsfunktionen ska hantera överförs från följande anslaget: 3,5 miljoner kronor från anslag 1:5 avtalsrapport 13. Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet och 10 miljoner kronor från anslag 8:3 Bidrag till regionala museer. Därutöver räknar jag med att eventuella årliga överskott från den statliga utställningsgarantin också kan utnyttjas för utvecklingsinsatser.